První český odborný časopis v ČSR.

ČESKOSLOVENSKÝ ORNITHOLOG

Obsah 3. čísla:

H. Homberg: Ornithologická pozorování v okolí Pradědu a Červenohorského sedla.

Ing. Al. Němec: Z cesty po Islandu.

V. Hořejš: Zkušenosti s kroužkováním.

Ing. J. Ferulík: Ťuhýci v zajetí.

Různé.

Spolkové zprávy.

Z ornithologické literatury.

Ročník 1938
Číslo 3.

MOS - Přerov - ČSR

Mor. Ornithologický spolek v Přerově

Československý ornitholog

První český odborný ornithologický časopis v Československu. — Vychází čtvrtročně, roční předplatné 12·— Kč, jednotlivá čísla 3·— Kč. Kdo si ponechá jedno číslo, je považován za odběratele.

Vedoucí redaktor Fr. Ginter, uč. v Přerově.
Zodpovědný redaktor JUDr. J. Lančík, advokát v Přerově.
Redakce a administrace: Přerov, Kratochvilova 14.
Vedoucí redakce a administrace: A. Křivá.
Vydává: Moravský Ornithologický spolek sídlem v Přerově.

Redakční kruh:

Farský O., ing. Dr., Brno, M.
Faustus K., prof., Rapšach, Čechy.
Ferulík Jar., řed. ing., Přerov M.
Ginter O., RNDr., Brno, M.
Jan Hála, řed. v. v. Náměšť M.
Hachler E., RNDr., Brno, M.
Hořejš V., uč., Soběslav, Čechy.
Janovský K., Přerov, M.
Kostroň K., ing., Olomouc, M.
Křístek A., prof., Přerov M.
Miklík Ig., prof., Mor. Ostrava, M.
Schultz Z., Přerov, M.
Stehlík J., Čáslav, Čechy.
Tichý Fr., kat., Plzeň, Čechy.
Zaleský M., RNDr., prof., Lipník n. B. M.

Tiskem knihtiskárny Františka Bartoše v Přerově, Jiráskova 9

Jelikož redakci nelze věcně měniti odborná pojednání, upozorňujeme, že páni pisatelé zodpovídají za jejich obsah. — Příští uzávěrka listu (4. čísla) je dne 1. listopadu 1938. Prosíme přispívatele, aby nám včas zaslali své příspěvky na adresu: Frant. Ginter, učitel v Přerově. Otiskovati články v jiných časopisech možno pouze s dovolením redakce.

Objednejte si pro **rehky dom. a lejsky šedé**

umělá vlaštovčí hnízda.

Za 5 Kč 1 kus zašle Vám mor. Ornithologický spolek v Přerově.

Zavěste hnízda pod střechy nízkých budov.

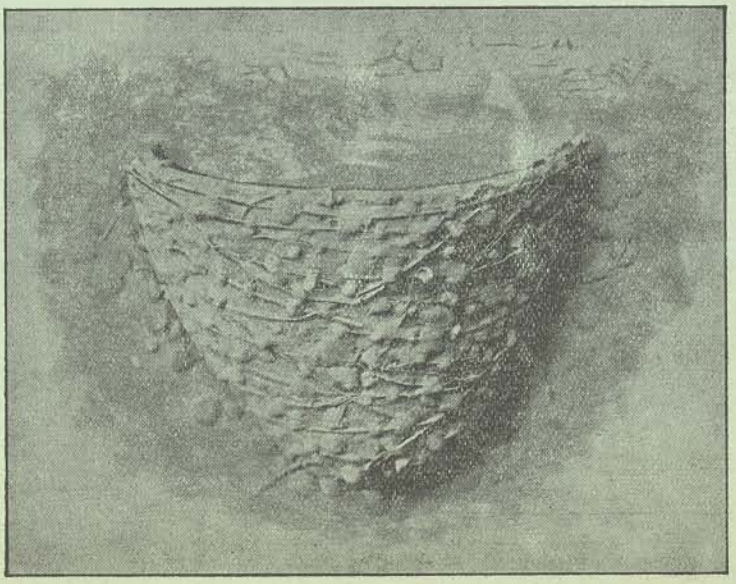

Zavěste hnízda pod střechy nízkých budov.

ČESKOSLOVENSKÝ ORNITHOLOG
První český odborný ornithologický časopis v Československu
Ročník V. 1938 Číslo 3.

Ornithologická pozorování v okolí Pradědu a Červenohorského sedla.

(Z ornit. musea v Lešné - H. Homberg.)

Corvus cornix cornix L. Vrána šedá. — Nebelkrähe. — Velmi zřídka objevuje se tato vrána šedá ve vyšších polohách, ale jen kde lesní stráně hraničí s ornou půdou, na př. u Winkelsdorfu, zdržovaly se stále plemenné párky. U vrány šedé jde o čistě šedý vranní druh, pásmo, v kterém se objevují bastardi havranů a vrány šedé, jsou lužické svahy.

Garrulus glandarius glandarius L. Sojka: Eichelhäher. — 3. května přeletěly vždy 1—3 sojky ve výši 1000 m lesní lysinu; napočítal jsem více než 30 jedinců, jednou pozoroval jsem sevřené hejno.

Sturnus vulgaris vulgaris L. — Špaček. — Star. — V horských lesích stěží nachází možnost k hnízdění, ale ve všech dědinách na úpatí vrchů hnízdí v budkách; 15. května nosili už staří potravu.

Coccothraustes coccothraustes coccothraustes (L.) — Dlask. - Kirschenbeisser. — Spatřen v mladých lesích v párech.

Chloris chloris chloris (L.) — Zvonek. — Grünfink. — Hnízdící páry byly pozorovány v blízkosti osad.

Carduelis spinus (L.) — Čížek. — Erlenzeisig. — Hnízdí v smrkovém lese až do (hranice) pásma kleče. 15. V. poletoval párek, jako by hledal místo k hnízdění. Na vrcholku smrku zpíval vytrvale ♂, 21. V. zpívaje obletoval svůj revír, krátce si odpočinul, aby opět zanedlouho pokračoval ve svém zpěvném ťokání.

Pyrrhula pyrrhula pyrrhula (L.) — Hýl ob. s. - Gimpel. - Jásavě působí pohled, když paprsky ranního slunce září po výšinách, šíří svou planoucí záři po vrcholcích stromů, a z tohoto bohatství barev svítí jako rubínový šperk roucho hýla, který vysoko jako vrcholek smrku vysílá do krásného jitra svůj zpěv, klidné pískání v různých modulacích, nádherný souzvuk s jeho celým mírným a klidným způsobem života. Výška 800—1000 m je jeho oblíbeným hnízdištěm.

Loxia curvirostra curvirostra L. — Křivka obecná. — Fichtenkreuzschnabel. — Udává ornithologický ráz pradědského pohoří. Smrky jsou bohatě obaleny šiškami, lesní stráně září v hnědých a zelených odstínech a tu se střetáme s hejny až 30 křivek. Pravidelně o půl 5. hod. objeví se několik hledajících potravu na smrcích před mým oknem; hlučné, veselé loudění, zpěv a švitoření oznamuje jejich přítomnost. — Pak jsem vyhlédl z okna do časného jitra, které bylo naplněno mnohohlasým zpěvem ptactva a pozoroval jsem jejich veselé rejdění. Jejich důvěřivost oblažuje srdce, slétaly na zem, poskakovaly po stolech a židlích, poletovaly okolo zdí, aby sbíraly částečky vápna, seděly na telefonních drátech, okapových rourách, komínech. Při tom poskytovaly příležitost pokochat se jejich krásným rouchem, na kterém se zrcadlí jejich okolí, zeleň smrků a barva šišek v nádherné harmonii. Náhle se celé hejno zvedne, zamíří nad lesy s hlasitým loudením — klip-klip. Louskavé zvuky a padající slupky prozrazují, kde se křivky živí. 19. V. jsem spatřil, jak spolu letěla prvá mláďata.

Fringilla coelebs coelebs L. — Pěnkava. — Fink. — Počátkem května leží ještě ve výškách přes 1000 m vysoko sníh, obraz úplné zimy, ale jaro už letí vzduchem, všude se ozývá veselý tikot pěnkav — hra lásky pěnkavčích párků. Hnízdí všude.

Passer domesticus domesticus (L.) — Vrabec domácí. — Haussperling. — U turistických chat (991 m) se tento »všivák« často nezdržuje, ale v dědinách ho netřeba hledat.

Passer montanus montanus (L.) — Vrabec polní. — Feldsperling. — Pozorován 20. V. ve Winkelsdorfu, 17. V. ve Velkých Bořikovicích.

Emberiza citrinella citrinella (L.) Strnad obecný. — Goldammer. — Když hnízdí, obývá každý mladý les; nejde však přes 900 metrů.

Lullula arborea arborea (L.) Skřivan lesní. — Heidelerche. — Jejich zpěv jsem slyšel častěji. Skytá vždy radostný zážitek, když vysoko zpívaje krouží, a jeho píseň naplňuje vzduch zvonkovým mírným hlasem.

Alauda arvensis arvensis L. — Skřivan polní. — Feldlerche. — Kde na úpatí vrchů začíná pole, tam viděti skřivana polníka, jak nese svou píseň vysoko do čistého vzduchu.

Anthus trivialis trivialis (L.) — Linduška lesní. — Baumpieper. — Jak vysoko vystupuje jehličnatý les, možno ji spatřit na okrajích lesů a pasek. Její krásný, trilkem končící zpěv, který přednáší sedíc, ale spolu se strmým výstupem a klouzavým spádem, neobyčejně oživuje místa jejího hnízdění.

Antus pratensis (L.) Linduška luční. — Wiesenpieper. — Obývá místa vlhčí; pozoroval jsem ji již 2. května (2 ex.) při tání. 11. V. začalo páření, ♂ létala těsně nad porostem, zmizel v něm na chvíli, aby opět brzy pokračovala ve svém vábícím letu. — Linduška vodní při zpěvu vystupuje do vzduchu a s roztaženými křídly a uvolněným peřím klesá dolů.

Motacilla cinerea cinerea, Tunst. — Konipas horský. — Gebirgsbachstelze. — Tento krásný, půvabný konipas se svou šedou svrchní a žlutou spodní částí těla, černým hrdélkem oživuje horské potůčky. Tam cupká půvabně se houpaje na okraji řečiště, každý jeho pohyb je obveselující, radostný půvab. Obletuje kámen uprostřed pěnivě hučícího proudu a vysílá svoji píseň, brzy lehce se vznese a spěchá na jiné místo.

Motacilla alba alba L. — Konipas bílý. — Weisse Bachstelze. — Hnízdívá u turistických chat.

Certhia brachydactyla brachydactyla — Brehm. — Šoupálek krátkoprstý. — Gartenbaumläufer. — Na Červenohorském sedle nepozoroval jsem ani brhlíka ani šoupálka.

Parus major major L. Koňadra. — Kohlmeise. — U turistických chat ve výšce až 1000 metrů.

Parus caeruleus caeruleus L. Modřinka. — Blaumeise. — Krásná modřinka, se svým tak nádherně vzdušným rouchem, je velmi řídkým zjevem.

Parus ater ater L. Uhelníček lesní. - Tannenmeise. Charakteristický pták, hnízdící na Červ. sedle. Hnízdí tak daleko, kam až vystupuje jehličnatý les. Přes hluboký sníh ve výšce 1000 m všude se ozývala jeho píseň vesele a jasně, často s vrcholků smrků.

Parus cristatus mitratus Brehm. — Parukářka lesní středoevropská. — Haubenmeise. — Vyskytuje se v hnízdícím obvodu uhelníčka, je však jen sporadickým zjevem.

Regulus regulus regulus (L.) Králíček. — — Goldhähnchen. — Je nejmenším opeřeným obyvatelem Červ. sedla, ale velmi častým. Začíná se svými námluvami též ve vzdušných výškách, ještě za ledem a sněhem. Z nejmenších ptačích srdcí vysílá svou píseň lásky tak jemně, tak něžně a vytrvale, jako by byla určena jen pro jeho milenku. Vzrušuje, vztyčuje se, mění své místo, peří na hlavě ježí, objevuje se zlatá korunka, která plane a žhne jako magický oheň.

Regulus ignicapillus ignicapillus (Temm.) Králíček ohnivý. — Feuerköpfiges Goldhähnchen. — Pozorován a slyšen u Vikárovic.

Lanius collurio collurio L. Ťuhýk obecný. — Rotrückiger Würger. — Vždy jako na stráži vnucuje se tento barevný ptačí zjev každému chodci. Obývá mladé lesní porosty v nižších polohách.

Muscicapa parva. - Lejsek malý. - Zwergfliegenfänger. Přilétá kol 15. V. Zastihl jsem v tu dobu zpívajícího ♂, střídajícího často místo, hrdého, bez nejmenší známky červeně. Kde buky a smrky tvoří nádherný lesní dóm, kde lomené světlo a ostré reflexy sváteční šero ještě zvyšují, tam je jeho nejmilejší místo, tam ukazuje svoji veselou povahu a nechává zníti jásající píseň.

Phylloscopus collybita collybita (Vieill.) Budníček menší. — Weidenlaubsänger. — Z každého mladého lesa zní nám veselý jeho zpěv. Hnízdí však jen v nižších polohách.

Phylloscopus trochilus trochilus (L.). — Budníček větší. — Fitislaubsänger. — Budníček větší obývá celé horské území, i kleč, ale dává přednost mladému lesu. Jeho jásající píseň oživuje četná místa.

Muscicapa striata striata Pall. — Lejsek šedý. — Grauer Fliegenschnapper. — V řídkém slunném lese pozorován hnízdící pár ještě ve výši 1000 m.

Phylloscopus sibilatrix sibilatrix Bechst. — Budníček lesní. — Waldlaubsäuger. — Miluje bukový a smíšený les, ve kterém jsem ho slyšel zpívati od 12. V. Obývá lesy do výše 1000 m.

Hippolais icterina (Vieill.) — Sedmihlásek. — Gartenspötter. — Slyšel jsem je 16. V. v zámeckém parku ve Wiesenberku, kde závodili v nádherném zpěvu tři ♂.

Sylvia borin borin (Bodd.) — Pěnice slavíková. — Gartengrasmücke. — Pěnici slavíkovou jsem slyšel 8. V. v listnatém houští, na kterém vyrážely první lístky.

Sylvia atricapilla atricapilla L. — Pěnice černohlavá. — Mönchsgrasmücke. — Pěnice černohlavá pozorována v mladém lese a houštinách u vod 12. V. ve výši 750 m. 20. V. byl její pěkný zpěv slyšen ještě ve výši 950 m.

Sylvia communis communis Lath. — Pěnice popelavá. — Dorngrasmücke. — Pěnice popelavá obývá celou oblast, je dosti častá.

Sylvia curruca curruca (L.) Pěnice pokřovní. — Müllerchen oder Klappergrasmücke. — Pěnici pokřovní bylo již slyšeti 2. V. — Vyhledává ráda mladé porosty a školky.

Turdus viscivorus viscivorus L. Brávník. — Misteldrossel. — Brávník je charakteristickým zjevem ptačího světa Pradědu. Ještě je pod sněhem horský les, ale už se ozývá jeho zpěv mohutnými, krásně znějícími akordy po celém lese. Rádi nasloucháme těmto zvučným slokám ve svátečním klidu horské přírody.

Turdus philomelos philomelos Brehm. — Drozd zpěvný. — Singdrossel. — Drozd zpěvný je všude hojný.

Turdus torquatus alpestris (Brehm). — Kolohřivec horský středoevropský. — Alpenringdrossel. — Kolohřivec horský pozorován 11. V. Pode mnou rozprostírá se širá sněhová plocha, sněžné jámy jsou pode mnou. Nalévají se výhonky kleče, na každém sedí křišťálově jasná perla pryskyřice. Pták přeletí kolem, jeho stín padá na sněhové pole. 20 kroků ode mne usedne sameček kolohřivce horského na značkovou tyč. Ostře rýsuje se na tmavém peří bílý půlměsíc — nádherný tvoreček — klidně se obrací, hledá cíl a odletuje. Na louce před Švýcarnou, směrem k Pradědu, hledá kolohřivec potravu, potom odletí na větrem ošlehaný smrk. Tam dlouho zpívá, tak náladově vyznívá jeho píseň, jako by líčil veškeré starosti, veškerou nouzi, ale též všechnu nádheru krásné hornaté domoviny.

Turdus merula merula (L.) Kos černý. — Amsel. — Hnízdí sporadicky v celém území.

Phoenicurus phoenicurus phoenicurus (L.) Rehek zahradní. — Gartenrotschwanz. Rehek zahradní spatřen 4. V. Nádherný starý exemplář ♂ seděl na hrotě hromosvodu chaty ve výši 1000 m. Jeden párek se tu stále zdržoval.

Erithacus rubecula rubecula (L.) — Červenka. — Rotkehlchen. — Kde tyčkovina tvoří ve vyšších polohách ještě houštinu, smrk klade své větve až na zem, uvidíme červenku. Náhle docela důvěřivě sedí před chodcem a zvědavě hledí na pocestného. — Svým zpěvem oživuje les i tam, kde v květnu leží ještě vysoko sníh.

Phoenicurus ochruros (Gmel.) Rehek domácí. — Hausrotschwanz. Rehek domácí hnízdí u turistických chat ve výšce 1000 m.

Prunella modularis modularis (L.) Pěnice modrá. — Heckenbraunelle. — Pěnice modrá obývá houštiny mladého lesa, kde se s ní můžeme velmi často střetnout. Často zpívá na vrcholku stromu, ale při nejmenším vyrušení mizí v houštině.

Troglodytes troglodytes troglodytes (L.) Střízlík. — Zaunkönig. — Kde proudí tající vody a plní horský potok, který se valí s hromovým rachotem, pění a tříští se skály, kameny, balvany do údolí, jsou oblíbená místa střízlíka, který zpěvem přehlušuje

Kajky.
(Island, foto ing. Al. Němec.)

burácející píseň horského potoka. A též tam, kde orkán vyvrátil obry horského lesa, kde mohutné talíře kořenů se tyčí, cítí se tento malý ptáček doma, prolézá každou skulinou a opěvuje svoji říši.

Cinclus cinclus orientalis Stres. — Skorec macedonský. - Mazedonische Wasseramsel. Území jeho rozšíření prostírá se od Řecka přes balkánské země, Alpy a karpatský oblouk, obývá všechny horské vody ČSR. Šumavu však obývá skorec ob. jihoevrop., c. c. meridionalis (Brehm). Dlouhou systematickou prací stanovil Seilern-Aspang z Lukova hranice rozšíření skorce mac. v Čs. a první rozluštil otázku, který druh skorce obývá naše území. 8. V. jsem pozoroval hnízdící párek na břehu Bílé, zpívající ♂ vykračoval ve ťokavém postoji před ♀ a pokaždé při tom vstupoval až po hruď do vody. Ve Winkelsdorfu v zámeckém parku oblažoval mne jeden párek svou obzvláštní důvěrností.

Hirundo rustica rustica L. — Vlaštovka. — Rauchschwalbe. — Hnízdí v dědinách na úpatí pohoří, často se potloukají jedinci i hejna nad vrcholky hor.

Delichon urbica urbica L. Jiřička. Mehlschwalbe. — Jiřička vyskytuje se shodně s vlaštovkou. 2. V. poletovalo několik jiřiček nad bělostkvoucí, ještě hluboko zasněženou krajinou.

Apus apus (L.) Rorýs. — Mauersegler. — Rorýsi prudkým, fičícím letem, s ostrým křikem, rejdili často až nad hřebeny hor.

Cuculus canorus canorus L. Kukačka. — Kuckuck. Ve výši 1000 m slyšel jsem 8. V. prvé kukání, které neustalo v době hnízdění.

Alcedo atthis ispida L. Ledňáček. Eisvogel. — 6. V. pozorován tento nádherně zbarvený ptáček nad vodou řeky Bílé.

Picus viridis virescens Brehm. — Žluna zelená středoevrop. — Grünspecht. — Neviděl jsem jí ve svém pozorovacím okruhu, ale místy zazníval její veselý smích.

Dryobates major pinetorum (Brehm.) — Strakapúd velký středoevrop. — Grosser Buntspecht. — Zřídka jsem slyšel jeho hlas, tlučení i bubnování. Hnízdo se 4 bílými vejci jsem nalezl v dutině starého smrku. —

Dryocopus martius martius L. Datel černý. — Schwarzspecht. — V rozkladu se nacházející pařezy poskytují datlovi č. hojnost potravy. Často se ozývalo lesem nádherné volání i jeho rány. Datel tluče, blížím se rychle a obezřele, teď jsem dobře kryt v jeho blízkosti. Nádherné stvoření — jak se leskne jeho černé peří, jak ostře svítí jeho rudá hlava. Jeho zobák blýská při každém úderu do pařezu. Zase čeká, každý pohyb vznešený, plný síly, oko se leskne jako tekoucí zlato. Vyšvihne se na kmen, ostře zní zatnutí jeho drápů, obhlíží se a odlétá.

Jynx torquilla torquilla L. Krutihlav. — Wendehals. — Na Červenohorském sedle jsem se s ním nesetkal. Jeho vtíravý, markantní hlas jsem slyšel v zámeckém parku ve Wiesenberku.

Falco tinnunculus tinnunculus (L.) Poštolka. — Turmfalk. — Pohled na letícího dravce ve volných výšinách je nádherná pastva pro oči. Hbité, čilé rázy křídel, dále klouže, vznáší se. Paralelně se zemí letí do údolí, natřásá se a dále sleduje svoji cestu, teď pluje pode mnou a letí nad hlubokou roklí. Červenavá hněď letek svítí ve večerním jase slunečním. Na smrku blízko Švýcarny číhá poštolka, odlétá, zamává křídly a vrhá se na zemi. Chvíli se zdrží, pak se vrací na stanoviště a zanedlouho opět se žene za větším hmyzem.

Buteo buteo buteo (L.) Káně lesní. — Mäusebussard. — 2. V. pozorovány v letu 2 káně, pravděpodobně párek.

Accipiter gentilis gentilis (L.) — Jestřáb. Hühnerhabicht. — V pradědském pohoří se zdržoval v zimě 1 párek, ♂ byl zastřelen dříve, ♀ začátkem května.

Accipiter nisus nisus (L.) Krahujec. — Sperber. — Slídím po svých opeřených přátelích — náhle se ozve naříkavé varování, obracím se, abych se přesvědčil o příčině. V bezprostřední blízkosti letí krahujec (♂).

Columba palumbus palumbus L. Hřivnáč. — Ringeltaube. — 2. V. v poledních hodinách vyletěl ve výšce 950 m z příkopky, kterou tekla voda z tajícího sněhu, 1 hřivnáč.

Scolopax rusticola rusticola (L.) Sluka lesní. — Waldschnapfe. — Přetáhla 4. V. za soumraku v polovici výšky hor nad mladým lesem.

Perdix perdix perdix (L.) Koroptev polní. — Rebhuhn. — Koroptev polní jsem slyšel v nižších místech.

Tetrao urogallus urogallus L. Tetřev hlušec. — Auerhahn. — Je trvalým obyvatelem pradědského pohoří. Jeden kohout hřmotil ze skupiny kamenů v kleči.

Lyrurus tetrix tetrix (L.) — Tetřívek. — Birkhuhn. — Při výpravě na Praděd jsem spatřil i tohoto krásného ptáka.

Z cesty po Islandu.

(Z poznámek vrch. ředitele Sme p. Ing. Al. Němce.)

Celý ostrov Island jest sopečného původu. Nejstarší jeho části jsou z doby terciérní, tedy z doby, kdy již na pevninách byla zvířena v pokročilém vývoji a kdy na pevninách byli již ssavci. Proto na Islandě není původních ssavců ani obojživelníků, ani plazů. Z pevnin mohli se tam dostati pouze okřídlení živočichové — hmyz a ptactvo.

Island jest ostrovem, kam chodí lidé, kteří se zajímají o vulkanismus a stavbu naší země, protože tam najdou pohromadě všechny možné druhy vulkanismu (láva, sopečný popel, čedičové útvary) a všechny zjevy s vulkanismem související, jako dlouhé trhliny v kůře zemské, horká zřídla a gejzíry. V okolí Reykjavíku je tolik horkých zřídel, že projektuje se otápění všech budov v tomto městě přírodní horkou vodou; malá část města jest již tak otápěna. Od horkých pramenů v okolí hlavního města Islandu, z nichž stále vystupují páry, je i název hlavního města Reykjavíku, které značí v doslovném překladu »Kouřící zátoka«.

Třebaže pouze severní břeh Islandu dotýká se polárního kruhu, počítá se Island mezi ostrovy polární, protože vegetace i ptactvo jest tam vesměs typu boreálního. Příbuznost vegetace a ptactva s poměry v Grónsku způsobuje, že někteří přičleňují Island již k Americe. Z naší vegetace jest boreálnímu rostlinstvu příbuzná vegetace z vysokých poloh.

Podobnou zemí jako Island jsou Faroery, které tvoří skupinu ostrovů, jichž počet udává se obyčejně 20, aniž by bylo lze tento počet přesně udati, není-li přesně stanovena rozloha, která by byla směrodatná pro to, co chceme nazvati ostrovem a co skaliskem. Ostrovy jsou velmi blízko sebe, oddělené zpravidla jen úzkými mořskými průlivy o nevelké hloubce, která svědčí o tom, že někdejší hluboko mezi horstva zasahující fjordy se ponořily; podobá se tedy celé souostroví Faroer velikému někdejšímu ostrovu, jehož základna se snížila tak, že údolí mezi jednotlivými pohořími a horstvy zalila se vodou.

Některé skalnaté ostrovy jsou těžko přístupné a jsou proto neobydleny. Neobydlitelnost a těžká přístupnost takových ostrovů umožňuje nerušené hnízdění ptactva, které osidluje některé ostrovy v takovém množství, že plně odůvodněn jest jejich název »Ptačích ostrovů«.

Papuchalci.
(Island, foto ing. Al. Němec.)

Ptactvo na těchto ostrovech dá se rozděliti podle toho, kde nachází svou obživu, na ptactvo pevninové a na ptactvo, které nachází svou obživu na moři, jehož je většina.

Již cestou na Island seznámí se návštěvník těchto krajů s různými druhy racků: racek bouřný *(Larus canus)*, šedý *(L. hyperboreus Gunn.)*, stříbřitý *(Larus argentatus Pont.)*, racek mořský *(Larus marinus)*, s kormoránem obec. sev. *(Phalacrocorax carbo* (L.)*)*; v některých místech na moři, na příklad podél východního pobřeží islandského obletuje loď hojně chaluh *(Stercorarius Skua* (Brünn)*)*. Cestou na Island již za Orkneyemi tu a tam objeví se papuchalci *(Frater-*

cula Briss), jichž stále, čím více se přibližujeme k Islandu, přibývá. Papuchalci bázlivě před lodí utíkají, pokoušejíce se vzlétnouti. Jejich let je příliš těžký a proto zpravidla skončí svůj útěk tím, že se ponoří pod vodu, kde vydrží i minutu a uplavou při tom daleko pod vodou.

Na cestách po Islandu a Faroerách setká se cestovatel s »mořskými vlaštovkami« *(Sterna Paradisaea).* Je to druh rybáků velikosti našeho holuba s charakteristickým dlouhým vlaštovčím ocasem. Místa, kde hnízdí, prozradí cestovateli »vlaštovky« tím, že ho obtěžují svými útoky a skřekem, který při tom vydávají.

Papuchalci obývají ve velkém množství zejména některé ostrovy Faroerské. Hnízdí na skalách a živí se rybami. O jejich lovecké dovednosti svědčí, že je možno je spatřiti a to skoro pravidelně se dvěma i více rybkami v zobáku v době, kdy krmí svá mláďata. Podle faroerského zákona jest zakázáno loviti je v době hnízdění a Faroeřané považují sami za nečestné, ulovil-li by někdo papuchalka s rybou v zobáku. Obývají velmi hustě skaliska a proto lovci jich vždy hodně uloví.

Racek mořský juv.
(Island, foto ing. Al. Němec.)

V červenci jest v mořských zátiších plno kajek *(Somateria mollissima* (L.)*),* s mláďaty. Samice svým šedohnědým zabarvením nápadně se liší od samce, jehož peří jest černé a bílé. Kajky jsou zákonem chráněny, protože poskytují obyvatelstvu dvojí užitek, jednak chutnými vejci o něco většími než vejce slepičí, se slabě nazelenalou skořápkou, a jednak prachovým peřím barvy šedohnědé, jehož jsou plná opuštěná hnízda po vyvedení mláďat. Peří obyvatelé sbírají, čistí a vyvážejí. Kilogram tohoto peří stojí našich cca 350 Kč.

Ve znaku samostatného státu islandského jest islandský sokol *(Falco rusticolus islandus* Br.*),* se kterým však je možno jen velmi zřídka se setkati. — Na Faroerách zvláštní a přímo posvátné úctě se těší Tjaldur (čti čaldur).

Z ptactva, které hledá svou potravu na pevnině, nemohou ujíti pozornosti chodce zvědaví kulíci *(Charadrius hiaticula L., Charadrius apricarius L., Calidris canutus L., Calidris maritima* — Brünn a j.) a kolihy *(Numenius phaeopus* L.*)* s dlouhým tenkým zobákem, kteří na sebe upozorňují i svým příjemným hlasem. Kulíci tikají a hlasu kolih dobře přiléhal by název »trilkování«.

Uprostřed pustin islandských potkali jsme pár bílých labutí zpěvných *(Cygnus cygnus* L.*),* které letěly nízko nad potokem, sledujíce klikatý jeho tok, »zpívajíce« při tom; tento »zpěv« podobá se krátkému kejhání, avšak »zpívanému« aspoň o oktávu výše, než »zpívá« naše husa.

Tu a tam se potká »bílá islandská koroptev«, správně zvaná islandský kur horský *(Lagopus mutus islandorum — Faber);* má peří zpravidla barvy bílé, každý však od nás pozná ji podle letu, vyplaší-li ji.

Ornitholog našel by na Islandě a Faroerách aspoň 40 druhů různých ptáků a velmi by se potěšil jejich studiem. I botanik na těchto ostrovech velmi chudých na vegetaci, přišel by na své.

V. Hořejš:

Zkušenosti s kroužkováním.

Značný pokrok v ornithologickém výzkumu naší republiky byl učiněn ražením kroužků a kroužkováním ptáků členy ornithologických spolků. Většina kroužkovatelů však není zařízena tak, aby mohla chytat a kroužkovat ptáky dospělé a žeň jejich náleží do doby jarní, kdy ptáci hnízdí. Všichni jsou si jistě vědomi, že při kroužkování nutno dbáti co největší opatrnosti, voliti kroužek přiměřené velikosti, přesně zaznamenati číslo a typ kroužku, datum, místo a druh okroužkovaných ptáků. Jenom tak se můžeme dopracovati náležitých výsledků.

I když dbáme opatrnosti, setkáváme se při kroužkování ptačích mláďat s mnohými nesnázemi. Jsou-li okroužkována mláďata

příliš malá, nevyspělá, jest nebezpečí, že kroužek buď sevře a zraní prsty, nebo se dostane nad kotník, což způsobuje nežádoucí zranění a pravidelně i zmrzačení okroužkovaného ptáka. — Z toho důvodu kroužkujeme hnízdouše dospělejší. Stává se však, že tito (zvláště jsou-li již z větší části opeření), rozrušeni nezvyklým zacházením a vábením rodičů, se poplaší a vyskákají z hnízda. Marně se potom snažíme v hnízdě je udržeti. Mladí opouštějí zrazený domov a ukrývají se v porostu trav a křovin, neboť nejsou ještě schopna letu. Tato nedospělá, porůznu rozlezlá mláďata jsou potom vydána mnohému nebezpečí: Nedostatečně opeřená ustydnou, jsou zaplavena vodou, ustavičným vábením přivolají různé škůdce, kterým jsou snadno dosažitelnou kořistí atd. Abychom zabránili zbytečnému hynutí kroužkovanců, jest třeba ptáky, kteří předčasně opustili hnízdo, opatřiti tak, aby dospěli a byli schopni sami se živiti.

Mnohdy postačí, když okroužkované ptáky (hnízdouše) usadíme do hnízda a pokryjeme nějakou látkou (kapesníkem). Když po 5—10 min., když se staří i mláďata uklidní, kapesník sejmeme a tiše se vzdálíme, kroužkovanci zůstanou v hnízdě a jsou krmeni a normálně vyvedeni rodiči. — Jestliže se tento prostředek neosvědčí, je nejlépe dáti mláďata i s hnízdem do malé provisorní klece z drátěného pletiva, shora kryté. S klecí je ponecháme na místě hnízda nebo poblíž tak, aby mladým ani rodičům nehrozilo nebezpečí. Kroužkovanci nezvyklí svobodě se zbytečně ven nedobývají a klidně očekávají u mříže rodiče, kteří se jich — na malé výjimky — ujímají. Jsou puštěni na svobodu, když dokonale opeří.

Kdo má možnost častěji pozorovati naše ptáky při hnízdění a sledovati růst mladých, jistě se dopracuje smutné zkušenosti, jak značné procento jest zničeno dříve, než dospějí mladí k vyvedení. Mnohé bychom mohli zachrániti; ještě snáze a úspěšněji než docilujeme zimním krmením.

Nalezneme hnízdo umístěné tak nevhodně, že jest zřejmo, že bude zničeno dříve, než budou vyvedena mláďata. Když se v takovém hnízdě vylíhla mláďata a hrozí-li jim zjevně nebezpečí, pomůžeme snadno přemístěním hnízda na jiné příhodnější místo — nebo do klece (viz výše).

Provádíme tento zákrok často, dílem z potřeby, dílem z pokusnictví. Podařil se mi u zvonka ob., ťuhýka ob., kosa č., drozda zpěvného, rehka dom., jiřičky ob., vlaštovky ob., vrabce dom. i pol., zvonohlíka zahr., stehlíka ob., koňadry ob., sojky, puštíka a j.

Postupně možno přenésti hnízdo i na několik set metrů. Jest ovšem třeba k tomuto míti určité zkušenosti a znalosti v obcování s našimi opeřenci, abychom snad ve snaze prospěti neublížili. Některé druhy jsou k zmíněnému zákroku choulostivé.

Ing. J. Ferulík:

Ťuhýci v zajetí.

Často se vedou dlouhé polemiky o tom, mají-li se chovati ptáci v zajetí či nemají. Nebudeme se o tom pouštěti do dlouhých úvah a řekneme jen zkrátka, že jsme proti každému hromadnému chytání ptactva, proti ničení ptačích hnízd, proti obchodu zpěvným ptactvem a proti chování ptactva v malých, neúčelných a často špinavých klíckách. Nemůžeme míti však námitek proti tomu, když někdo z lásky, z touhy po poznání přírody a k obveselení při denních trampotách účelně a bez týrání chová nějakého ptáčka. Vždyť často takový drobný zpěváček je jedinou radostí celé rodiny v osamělé a chudé domácnosti. Vždyť poznáním líbezných vlastností našich opeřenců získáváme — hlavně v dětech — nové a nové přívržence ochrany ptactva.

Kteří z našich ptáků dají se v domácnosti chovati, nemůžeme zde vypočítávati. Nejde zde jen o ptáčka samého, jde zde též o chovatelské schopnosti a znalosti dotyčného člověka. A vysvětlovati, jak který ptáček se má chovati a ošetřovati, vedlo by k nekonečně dlouhému článku. Radost a zábavu mohou nám však poskytnouti i jiní ptáci než malí zpěvaví. Jest na př. všeobecně známo, jak roztomilými a zábavnými jsou mladí ptáci havranovití. Ať už je to mladá *kavka, sojka* anebo *vrána,* dovede býti — chována volně na dvoře nebo pod. — velmi zábavným společníkem a často se stává miláčkem celého okolí. Měl jsem kdysi mladou sojku, která byla takřka miláčkem celé dědiny.

Kdysi — jako malý student — našel jsem na začátku prázdnin hnízdo *ťuhýka obecného* s pěti mláďaty. Jsa tehdy přesvědčen o ukrutnosti a škodlivosti ťuhýkově, mláďata jsem vybral a přinesl domů. Byla už značně odrostlá, skoro úplně opeřená. Dal jsem je do nepoužívaného pokoje, přinesl jsem do pokoje velký keř, na něj upevnil hnízdo a pilně sháněl pro ťuhýky potravu. Byl to hmyz, odřezky masa a pod. Mláďata si na mne brzy zvykla a vítala mě, zejména ráno, velkým křikem.

Nejmenší a nejslabší z nich zahynulo. Ostatní se velmi zdárně vyvíjela. Brzy opu-

stila hnízdo a pohybovala se volně po pokoji. Nejraději sedávala na kři anebo na oknech, odkud pozorovala život na návsi. Když jsem se objevil v blízkosti, přilétala ke mně a brzy mi usedala na hlavu i na ramena.

Za nedlouho pouštěl jsem je do síně a když se na zavolání vracela do pokoje, odvážil jsem se pouštěti je i na dvůr. Na dvoře se pohybovala po vozech, po dříví i po střechách a na zavolání, zejména hladná, vracela se domů. Nejraději sedávala na vratech mezi dvorem i zahradou, která se skoro vždy větrem poněkud pohybovala a při tom vrzala. Brzy jeden ze samečků — byli dva — vrzání vrat dokonale napodoboval a po čase i druhý.

Kočce a psu se mladí ťuhýci úzkostlivě vyhýbali oznamujíce jejich příchod pokřikem. Ale i na tyto obyvatele dvora brzy si zvykli. Poletovali nad psem doprovázejíce jej až do boudy nebo do domu. Kočku ležící na dříví zvědavě pozorovali u střechy. Nikdy se však k žádnému z nich nepřiblížili na »dostřel«.

Jakou jsem měl z ťuhýků radost, nedovedu ani popsati. Prázdniny při zábavě s nimi utekly jako voda a nerad jsem opouštěl své miláčky odjížděje na studie do Brna.

V dopisech ptával jsem se na ťuhýky a večer pod peřinou si pro ně i zaplakal. — Zprávy o ťuhýcích byly stále dobré, ale teprve o vánocích jsem se dověděl pravdu. Nenapsali mi, že jednoho krásného dne v době tahu ťuhýci uletěli a již se nevrátili.

Různé.

Zajíc kontra vrána šedivka. Na palouku blízko lesa pásla se zaječice s několika mláďaty, když z nenadání přilétla vrána šedivka a prudce zaútočila na mladé zajíce. Zaječice postavila se jí hrdinsky na odpor. — Zuřivě vrhala se proti vráně a s prskotem vyskakovala proti ní tak obratně, že vrána marně pokoušela se některého z mláďat se zmocniti. Když tato posléze uznala marnost svého počínání, vzdálila se k lesu. V tom však přilétla jiná a zápas započal znovu. — I proti této vražedkyni statečná ramlice mláďata chránila s nevšední vytrvalou zuřivostí. Boj tento rozhodl konečně hlouček diváků zápas pozorující s nedaleké silnice zákrokem zcela jednoduchým ve prospěch statečné matky-zaječice a mláďat.

Luňák červený (Milvus milvus L.) simulantem. Preparátor p. K. K. obdržel před několika lety k zabití a vycpání křídlovaného mladého luňáka. Ptáka položil ve své dílně na podlahu, odešel pro nářadí chystaje se ptáka usmrtiti. Na křídlech poraněný luňák ležel nehybně a těžce naříkal vydávaje zvuky žalostné asi jako: i-já, i-já. Jaké bylo však překvapení preparátora při opětném vstupu do dílny. Luňák seděl na čerstvě vycpané kolize (Numenius arquata L.) a tuto počal od hlavy nemilosrdně drásati. Byl ihned s pocuchané vycpaniny sňat a položen na podlahu, kde znovu počal simulantsky naříkati leže nehybně, dokud majitel jeho mukám (?) krátkým způsobem neučinil konec. *Tý*

Hnízdo z papíru. Na jednom z plzeňských hřbitovů vystavěl si párek pěnkavčí (Fringilla coelebs) hnízdo ve vidlici thuje ve výši 1 m nad zemí. Bylo zhotoveno skoro výhradně z jemných drobných bělavých papírků, takže bylo nápadné z povzdálí. Jen na dně kolébky bylo něco peříček a nití. — V polovině dubna snesla samička 4 vajíčka. Počátkem května vylíhla se 3 mláďata, ač bylo velmi chladné a nepříznivé počasí.

Statistika střeleného ptactva. *Statistický zpravodaj*, věstník Stát. statistického úřadu uveřejňuje také množství střeleného ptactva jako užitkové pernaté a škodné pernaté zvěře. V průměru let 1933 až 1936 bylo střeleno v ČSR: 375.201 bažant (v zemi Mor. slez. 135.965 ex.), 2,341.583 koroptve (v zemi M. sl. 491.944 ex.), 15.334 sluky (v zemi M. sl. 2668 ex.), 41.758 kachen div. (v zemi Mor. sl. 6861 ex.), 75.963 ex. ostatní t. zv. užitkové pernaté na území celého státu, z toho v zemi Mor. sl. 12.320 ex. Pod slovem »ostatní« jsou skryti *tetřevi, tetřívci, jeřábci, křepelky, div. holubi, kvíčaly, divoké husy.* — Z t. zv. škodné pernaté bylo u nás střeleno dravců 82.029, v zemi Mor. slez. 14.159 ex. Ostatní škodné pernaté 382.507 ex. Tak mluví statistika. Já chci jen upozorniti, že je ještě čas houževnatě, ale rychle budovati ornit. ochranářství, abychom se častěji setkali v přírodě s »ostatní« užitkovou i škodnou pernatou. Přední čísla jsou pro myslivce radostná, poslední jsou pro nás velmi bolestná. -r.

Ze Slovenska. Ptáci letošního jara ve **Štefánikově parku hnízdící** (Bratislava): Kos, drozd zpěvný, špaček obecný, stehlík obecný, vrabec úpolník, krutihlav, žluna zelená, datel černý, sojka obecná, strakapúd velký, strakapúd prostřední, stráček, sýkora koňadra, sýkora uhelníček, sýkora modřinka,

sýkora parukářka, sýkora mlynařík, králíček obecný, střízlík, babka leskohlavá, šoupálek, pěnkava, zvonek, zvonohlík, lejsek šedý, lejsek bělokrký (12 párů), rehek zahradní, rehek obecný, brhlík, kukačka, pěnice pokřovní, pěnice slavíková, sedmihlásek, slavík obecný (mnoho párů), budníček velký, budníček lesní (sykavka), budníček (cilpcálek), žluva, červenka, dudek obecný, fuhýk obecný, dlask, hýl, strnad obecný, sova pálená, konopka obecná. *Tý.*

Plán města Přerova s okolím od prof. dr. Rozholda, okr. šk. insp. v Přerově, nové vydání, v němž je zakreslena Výzkum. ornit. stanice, zašle zájemcům a návštěvníkům Přerova redakce časop. Čs. ornitholog. Cena 2.60 Kč.

Plocha pozemků při ornit. stanici v Přerově byla prodloužena zásluhou města a okrašlovacího spolku až k řece Bečvě, takže vzniká zde jedinečná ptačí a botanická reservace na Hané o výměře 22.000 m². Plocha bude celá oplocena a spojena s přilehlými sady a lesy ovocnou stromovkou.

Rybníčky na ornit. stanici přerovské oživly divokými kachnami a mladými racky, kteří sem byli přeneseni z Chropyně jako malá kuřátka a velmi dobře se jim daří. Na stanici je již chováno volně v přírodě nebo v prostorných volierách 116 ex. živého ptactva. Ve sbírkovně je na 200 ex. vycpanin, sta vajec a několik desítek hnízd. Na stanici je 24 kontrolních klecí a 18 volier. Úplné vybavení stanice, zvláště laboratoře vyžádá si ještě delšího času i větších nákladů. Otevření stanice bude oznámeno v denním tisku.

Moudliváček na Přerovsku. Letos opětně zjištěno hnízdění sýkory moudliváčka v okolí Přerova. Zjištěna tři hnízda, jejichž stavba provedena výhradně z lýka chmelového. Chybělo chmýří vrb a topolů, poněvadž květy byly pozdními mrazy zničeny. Rozšíření pozemků stanice a záchrana původního porostu umožní tomuto malému ptáčku hnízdění v bezprostřední blízkosti ornithologické stanice.

Lejskové na Moravě. Umělá vlaštovčí hnízda značně usnadňují hnízdění *lejska šedého*, který v Přerově se značně rozšiřuje. Letošního roku hnízdil již také na novostavbě ornithologické stanice ve stálém hašteření s *rehkem domácím*, který hnízdil v umělém otvoru, jen tři metry vzdáleném od umělého vlaštovčího hnízda, v němž se usadil lejsek. Oba párky hnízdily na jihovýchodní stěně budovy.

Lejsek černohlavý mizí s kácením starých habrů a buků. Značněji se rozšiřuje od Bílých Karpat na Moravu *lejsek malý*. — Stále častěji se objevuje na Holešovsku, zvláště v okolí Lukova a Lešné. (Doklady v ornithol. museu v Lešné.) Výskyt tohoto potvrzuje pozorování pana správce Homberga. Lejsek malý vyskytuje se i v bukových lesích severomoravských.

Lejsek bělokrký dostavil se v letošní jarní mrazivé nepohodě na střední Moravu v menším počtu než léta minulá. I v Přerově byl pozorován letos značný úbytek hnízdění tohoto ptáka v sadě Michalově.

Dudkové na Hané byli letos četní. Hnízdění pozorováno všude, kde je zachováno aspoň několik starších vrb, všude u neregulovaných potoků a řek při pokraji luk a lesů. (Kozlovice, Prosenice, Lhotka, Hradčany, Troubky a j.)

Místní školní rada v Přerově vyzvala předsedu ornithol. spolku, aby prohlédl všechny vycpaniny ptactva a vzácnější druhy umístil ve Výzkum. ornit. stanici v Přerově, aby byly trvale zachovány. Jedná se o krajové rarity, které mají po stránce ornithologické značný význam. Vzácnější ptáci byli darováni školám zvláště místními lovci. Stanice tím získává cenný materiál a školy mají možnost kdykoliv zdarma sbírkovnu stanice si prohlédnouti.

Fytopathologická sekce MOS ošetřovala letošního roku v Přerově 146 zahrad. Prof. ing. Dr. V. Kosterz postupuje proti hmyzovým škůdcům cestou biologickou, proti ostatním škůdcům takovými postřiky, které nemohou škoditi ptactvu a neruší tak naše snahy ochranářské.

V Tršicích na Mor. pozorováni opět v době hnízdění *mandelíci*.

Hosté v ptačích budkách. V druhé polovici srpna prohlíželi jsme a čistili ptačí budky, zavěšené na stromech a kůlech v naší zahradě o rozloze 5000 m². Prohlídku prováděli jsme s ohledem na upozornění v Čs. ornithologu, že budky vyhledávají hnědé lesní myši. V žádném případě nevyplašili jsme tyto hlodavce, ani jsme jich nenašli. Ve všech budkách byly stopy hnízdění, ač jsme v jedné otevřené nikdy nepozorovali hnízdoše. Byla tam sýkorčí hnízda, poněkud odlišná u koňadry, modřinky a babky, vajíčko sýkorky, škvoři mrtví i živí, 4 vajíčka krutihlava, který opustil budku. Měli jsme na jaře radost z tohoto návštěvníka, z jeho zpěvu, z jeho nebojácného vykukování z výletu budky. Při práci setrvával nebojác-

ně, i když jsme se přiblížili až na vzdálenost 2 metrů. Přece však hnízdo opustil. — Ve dvou sýkorčích budkách našli jsme netopýry. V jedné spal jeden zavěšen na přední stěně budky hlavou dolů a nedal se vyrušiti otvíráním ani zavíráním budky. — V druhé leželi dva na dně, jeden spal, druhý se probudil, ale nepohnul. V červenci a srpnu zůstaly budky prázdné. Netopýry jsme ponechali. Mají se vyjmouti stará hnízda z budek v každém případě? — Pozn. red.: Ano! *Dr. J. Helcl.*

Budky, umělá vlaštovčí hnízda a hnízdění ptactva ve vlastních hnízdech v zahradě o rozloze 5000 m². Zahrada se nalézá na obvodě hlučného letoviska (Planá nad Lužnicí) a přiléhá jedním svým cípem k rozsáhlým lesům. V sousedství rozvěšuje budky i táborská městská lesní správa. V roce 1937 hnízdilo v zahradě nejméně 20 párů ptáků. Zahrada byla založena a budována podle zásad ochrany ptactva. Měla původně betonový basének k pití a koupeli, později přístupný rybníček, obojí hojně vyhledávané za suchých let. Stromů a keřů s bobulemi je dostatek. Nejvíce jsou hledány třešně, višně, rybíz, olivový i jedlý jeřáb a j. Ve dvou budkách bydlili na jaře špačci; po nich je osadili až do podzimu vrabci. — Čtyři budky obsadily koňadry, po dvou babky a modřinky, jednu uhelníček, jednu krutihlav. V jednom umělém vlaštovčím hnízdě sídlil jako v roce 1936 lejsek šedý, v druhém vrabci, jimž jsem odstranil vajíčka. Vrabci obsadili také sýkorčí budku s větším výletem, kde nastoupili po koňadře. Po odstranění vajec a hnízda se nevrátili. Brzy nato budka dostala třetího obyvatele — netopýra. Vlastní hnízdo vybudoval na jaře zvonek v thuji, pět hnízd konopky od jara do druhé poloviny srpna, vždy v thujích nebo jalovcích, v rozsoše hustého smrku strnad obecný. Zahrada je tak šťastně položena mezi lesy a velkými komplexy soukromých zahrad (parků), že ji vyhledává a přeletuje mnoho opeřenců. Od jara do podzimu jsou na stromech i na zemi žluny. — Jednu budku tak otloukly a výlet rozšířily, že bylo nutno ji odstraniti. Přeletují čápi, hojně divokých holubů hřivnáčů, kteří hnízdí hned za plotem zahrady, kavky, vrány, sojky, vlaštovky, kukačky, lelkové, na zahradě přímo se zdržují stehlíci, zvonohlíci, rehkové, strnadi a pěnkavy. Vrabci hojní v sousedství; u nás nejsou trpěni s výjimkou špaččích budek. Ťuhýk obecný v některém roce se nevyskytuje. Na jaře a v létě neúnavně sedal a prozpěvoval v březové aleji sedmihlásek. Vzácného hosta pozorovali jsme v druhé polovici srpna, kdy z lesa zaletěl do zahrady a chvíli na zemi sbíral — dudek. Půl hodiny jsem ho pak stopoval kukátkem, když odlétl ze zahrady a prošel krátkou cestou mezi lesem a strništi k myslivně. Podle oznámení lesního správce párek jich u nás hnízdil před lety, v přítomné době jich nepozoroval. Soudím k závěru, že šťastná poloha, poměrný klid v zahradě a její záměrná úprava přispívají k tomu, že ji ptáci tak hojně vyhledávají.

Dr. J. Helcl.

Sluka otavní — hnízdo s vejci.
(Studenec. Foto V. Brýša.)

Osud vlaštovek. Rok 1936 byl v Čechách a na Moravě pro vlaštovky neblahým, zejména v době líhnutí se mláďat. Deštivé a zimavé počasí bylo příčinou citelného nedostatku létajícího hmyzu. Úbytkem potravy trpělo veškeré hnízdící ptactvo, vlaštovky nejvíce, takže množství mláďat těchto přítulných a milých tvorů muselo hladem zahynout. Ve chlévě rolníka a tkalce N. — (Dolní Kalná v Podkrkonoší) — záhy z jara zdomácněl párek vlaštovek. Vystavěl hníz-

do těsně pod stropem u trámu. Čile, vesele a neúnavně vlétali a vylétali sameček se samičkou od časného rána do pozdního soumraku a snášeli na hnízdo, až samička na hnízdo usedla a zahřívala rodinný zárodek v době prudkých dešťů a bouřlivých větrů. Jen chvílemi rozlétla se chlévem, aby se nasytila. Ale mouchy a jiný drobnější hmyz se ztrácely, až nastala bída a hlad ve chlévě i venku. Starostlivá matka hnízdo neopouštěla jen v okamžicích, spatřila-li zbloudilou mušku, kterou lapila a mláďatům střídavě podávala, zatím co sameček lovil v nepohodě venku, aby občas také něco donesl buď hladovým mláďatům nebo samičce, sám hladový. Jednoho dne časně z rána děti hospodáře byly vyrušeny známým úzkostlivým povykem vlaštovek. Vešly do chléva. Hnízdo vlaštovčí leželo na stelivu slámy, na hnízdě úzkostlivě volající vlaštovka — matka — na znaku, patrně tak zesláblá, že se k letu nemohla pozvednouti. Pod ní tři zubožená mláďata. Děti ujaly se nebohých ptáčat. Zanesly hnízdo s matkou jejich do světnice na okno a daly se do práce. Sháněly mouchy, mušky, pavoučky po světnici, v komoře, ve sklepě, na půdě i u sousedů a tak krmily hladovící rodinu. — A když už nikde nebylo hmyzu, počaly je krmiti ne příliš tvrdým tvarohem. Vlaštovkám tato podivná strava zachutnala. Vlaštovičky se měly k životu a vesele se o každé sousto hlásily. Téhož dne v podvečer vrátil se hospodář s pole nesa cosi v dlani nemoha lítostí ani promluviti — vyspělou vlaštovku, otce zachráněné rodiny. Okopávaje nedaleko své chalupy kus meze byl vyrušen slabým dotekem křídel ptáka, který v tom okamžiku zapadl do kopaniny a zůstal nehybně ležeti, dokud jej nesebral a zanechav vší další práce domů neodnesl. Tvarohem a tu a tam s velkými obtížemi schytanými mouchami a muškami kde v jaké chalupě, bylo živeno všech pět vlaštovek na okně nízké světničky prostého tkalce, jehož celá rodina tolik obětavé lásky projevila k bezmocným a ubohým ptáčatům. Když nastalo teplé a slunné počasí, okna se otevřela a roztomilé vlaštovky s jásavým švitořením vyletěly ven do svěžího vzduchu, kde už o létající hmyz nebyla žádná nouze. Celá pak rodina v nadešlém soumraku obletovala známé okénko, na noc uchylovala se pravidelně zase do chléva, kde spadlé hnízdo bylo znovu umístěno a bezpečně upevněno, opatřeno ještě několika bidélky v bezprostřední blízkosti ke vší nemalé radosti a spokojenosti rodiny hospodářovy.

F. Tichý.

Spolkové.

Prof. Jiří Janda mrtev.

Narodil se 24. dubna 1865, zemřel 25. srpna ve věku 73 let v Praze. Byl pražský rodák a již od mládí se věnoval zoologii a zvláště ornithologii. Jeho snem, který se také splnil, bylo vybudování pražské zoologické zahrady. Jako profesor působil také na Moravě v Uh. Hradišti, Kroměříži, Val. Meziříčí a v Brně. Napsal četná díla, zvláště Velký ilustrovaný přírodopis všech tří říší, Ptačí profily, Stručnou ornithologii všeobecnou, Atlas středoevrop. ptactva a j., psal mnoho článků do odborných časopisů a svým vyprávěčským uměním dovedl připoutati každého čtenáře.

Valná hromada ornit. spolku v Přerově zabývala se většinou dokončováním stavby stanice. Přijala změnu stanov a názvu spolku, který se po schválení stanov stane spolkem zemským s názvem *Moravskoslezský ornithol. spolek sídlem v Přerově.* Předsedou spolku zvolen Fr. Ginter, jednatelem JUDr. J. Lančík. Vedením stanice pověřen úč. Z. Schultz, vedoucí redakce a administrace časopisu úč. sl. A. Křivá. Do výboru zvoleni osvědčení pracovníci a zástupci spřátelených spolků. Radostně uvítána byla volba pana velkostatkáře J. Seilerna A. z Lukova, majitele jedné z největších evropských ornit. sbírek v Lešné a p. řed. J. Hály z Náměště n. Osl., známého spolupracovníka zvěčnělého Čapka. Předseda spolku byl valnou hromadou uvolněn od technických záležitostí spolkových a pověřen do roka zpracovati Přerovsko a přilehlé kraje po stránce ornithologické. Dále usneseno zdokonaliti kroužkování ptactva a přizpůsobit je nejnovějším požadavkům. Staré zásoby kroužků budou vyčerpány a v příštím roce zájemcům budou zasílány kroužky již značně zdokonalené.

Z ornithologické literatury.

Richter K.: 22. Bericht über die Tätigkeit der Ornithologischen Station »Lotos« in Böhm.-Leipa für das Jahr 1936. — Lotos, Bd. 85, Prag 1937. V r. 1936 bylo 75 kroužkovateli ze všech zemí naší republiky okroužkováno 7972 ptáků (v roce 1935 přes 4490), mnohé druhy ve větším množství; tak špačků bylo okroužkováno 1087, čížků

715, racků chechtavých 688, sýkor koňader 577 a pod. Po prvé kroužkováni byli kormoráni *(Phalacrocorax carbo sinensis* Shaw) ze slovenské kolonie u Biskupic při Dunaji. Z výsledků kroužkování uvádíme pro zajímavost některé: *kos obecný,* okroužkovaný 30. VI. 1936 v Javorníkách (Slezsko) chycen za 4 měsíce a 3 dny v Litet-Mixe, Landes (Francie) ve vzdálenosti 1500 km směrem jihozápadním od místa okroužkování. *Čížek obecný,* okroužk. 28. IX. 1936 u Čes. Lípy byl uloven v prosinci téhož roku v Pont Salomon, dép. Haute Loire (Francie) ve vzdálenosti 1050 km. Většina hlášení o zástřelu špačků pochází rovněž z Francie. *Bukač noční* z lednické kolonie, okroužk. 23. VI. 1933 střelen po 3 letech a 5 měs. (24. XI. 1936) v Golenti (Rumunsko) 950 km od místa okroužkování. *Rackové chechtaví* zastiženi byli hlavně v Italii, Již. Francii, Švýcarsku, Albanii a Maďarsku, také však v Pruském Slezsku a Anglii. Lžičák *(Spatula clypeata* L.) z Lednice (30. IX. 1935) střelen 7. VIII. 1936 v Drimelen, Holandsko.

van Beneden A.: Les oiseaux diurnes dans la nuit. - Le Gerfrant, An. 27, fasc. II. p. 103-108, Bruxelles 1937. Autor zjišťuje, za jakých okolností prozrazují denní ptáci svoji přítomnost v noci. Je tomu tak dle jeho pozorování zvláště za tahu (na př. křepelka), v době páření (na př. sluky, skřivan lesní, skřivan polní, někdy i kos, rorýs, koroptev a jiní), za soumraku (červenka, rehek domácí, kos, rákosníci kobylkoví a pod.), v šeru svítání (červenka, rehek, kos), ze strachu, ze zimy, z hněvu nebo v obraně, z nervosity nebo náhlého probuzení a konečně mladí ptáci v hnízdě se v noci také často ozývají.

Dunajewski A. a Rydzewski M.: O występowaniu niektórych ptaków w Polsce. — Acta ornithologica, Tom. II. Nr. 3, Warszawa 1937. Zpráva o zjištění výskytu těchto druhů: *Phalacrocorax carbo sinensis* (Shaw), *Buteo buteo buteo* (Lina), *Buteo vulpinus intermedius* Menzbier, *Columba livia livia* Gmel., *Phoenicurus ochruros ater* (Brehm) a *Emberiza hortulana* Linné.

Schenk J.: Der Zug des Kranichs im historischen Ungarn. — Journal für Ornithologie, Jhg. 86, Hft 1, p. 54—58, 2 Abb., Berlin 1938. Na základě 3750 dat podzimního a jarního tahu jeřábů *(Grus grus)* podává autor grafický přehled tahu a jeho frekvenci na území bývalých Uher. Tah probíhá nejpočetněji územím na východ od Tisy — zvláště v Transsylvanii (nyní Rumunsko), na západ od Tisy je tah jen ojedinělý. Průběh tahu jeřába v Uhrách odporuje tvrzení *W. Libberta* (Journ. 7. Ornith. 1936 p. 297—337), jenž se domnívá, že tah jeřábů probíhá v úzké frontě přes Chorvatsko do Italie a odtud do Sev. Afriky. Lze se však právem domnívati, že ve Finsku a na Pripeti hnízdicí jeřábi protahují Uhrami (Transsylvanií) přes Balkán k Černému moři, přes Dobrudžu do Malé Asie a odtud teprve do Severní Afriky. Jarní tah v Maďarsku (směrem severním nebo severovýchodním) probíhá značně rychle a vrcholí v druhé polovici března, podzimní trvá již déle: začíná v druhé polovině září a trvá až do konce října. Hromadný tah nastává na podzim zvláště tehdy, nachází-li se severozápadně od Maďarska tlaková výše, jež způsobuje ochlazení v severních hnízdištích jeřába a nutí ho k odletu. Někteří jedinci přezimují, ovšem velmi vzácně a ojediněle. Hojněji zůstávají přes léto (na př. Hortobágy Puszta u Debrecína). V současné době nikde v Maďarsku jeřáb nehnízdí; hnízdil velmi vzácně a ojediněle ještě koncem XIX. století. Nyní vyskytuje se jen jako průtažný pták.

Černý W.: Sur la position systématique des bouvreuils *Pyrrhula pyrrhula* de Tchécoslovaquie avec qulques notes sur la variabilité de cette espèce. — Alauda, X. No. 1-2, p. 76—90, Paris 1938. Zdůvodniv potřebu uznávati za samostatnou zeměpisnou formu *Pyrrhula pyrrhula Coccinea* Gmelín (t. j. *Germanica* Brehm), jíž Hartert a Steinbacher (1932) chtějí popírati vzhledem k její variabilitě, rozepisuje se autor výstižně o všech ve střední Evropě se vyskytujících formách hýla obecného, zvláště pak o hnízdících hýlech v Čechách, v Tatrách a vých. Karpatech; tyto karpatské hnízdící hýly nutno také řaditi k této specielně středoevropské formě. Všichni hýlové obecní, hnízdící v Československu jsou tedy příslušníky zeměpisné formy *Pyrrhula pyrrhula coccinea* Gmelin; co do velikosti těla, hýlové z Čech jsou menší než z Karpat. Směrem od západu k východu a od jihu k severu lze toto zvětšování velikosti těla (resp. letek) u hýlů obecných pozorovati v celé Evropě. Práce je doplněna dvěmi přehlednými tabulkami a dvěmi názornými mapkami.

Dr. E. Hachler.

Knihtiskárna Frant. Bartoš, Přerov.